

Metodický a podpůrný materiál pro pracovníky osobní asistence

Doporučené oblasti potřeb a témat pro mapování nepříznivé sociální situace zájemce/uživatele v osobní asistenci

Cílem materiálu je poskytnout poskytovatelům metodický nástroj k tomu, aby dokázali rozkrýt nepříznivou sociální situaci osoby v celé její šíři, a následně poskytovat základní poradenství a odpovídající podporu, doplňující přirozené zdroje a veřejné služby, popř. jiné odborné služby v rozsahu, který vyplynul ze zjišťování potřeb.

O zjištěných potřebách vede poskytovatel záznam a reaguje na zjištěné potřeby při sestavování či revizi individuálního plánu a následném poskytování sociální služby.

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
Osoba pečuje o svou hygienu podle svých potřeb a zvyklostí	Osobní hygiena	Denní hygiena	Běžná denní hygiena	Ranní hygiena Mytí během dne (rukou, obličeje atd.) Večerní hygiena Vysmrkání se Použití intimspreje	Mít možnost provést všechny úkony osobní hygieny a péče o tělo s fyzickou podporou, nebo s dohledem (nebo s oběma druhy podpory) v tempu, které je osobě příjemné a kterého je osoba schopna, důstojně a v soukromí
			Péče o ústa	Vyčištění zubů Péče o zubní náhrady – očištění Nasazení náhrady Oholení se	
			Česání a mytí vlasů	Česání Mytí vlasů a další péče o vlasy (balzám atd.) Úprava vlasů (vyfoukání, natočení, nalakování vlasů apod.)	
			Péče o nehty	Ostrhávání si nehtů na rukou Nalakování nehtů Ostrhávání nehtů na nohou	
			Péče o oči	Umývání očí Nasazení brýlí Čištění brýlí Aplikace kontaktních čoček a péče o ně	
			Péče o uši	Čištění uší Nasazení naslouchadla Čištění naslouchadla Výměna baterií v naslouchadle	
		Mytí a koupání	Mytí těla a koupání	Mytí celého těla Sprchování Koupání Ošetření pokožky, včetně nohou, po koupeli nebo sprše	
		Výkon fyziologické potřeby	Výkon fyziologické potřeby	Použití WC Použití toaletního křesla Výměna inkontinenčních pomůcek Výměna menstruačních vložek	
Osoba pečuje o sebe dle svých potřeb a zvyklostí	Zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu	Oblékání	Oblékání, svlékání	Volba vhodného oblečení a doplňků (počasí, příležitost a vhodné vrstvení) Oblékání a svlékání jednotlivých částí oblečení, popř. s využitím vhodných pomůcek	Mít možnost nadále udržovat s fyzickou podporou, nebo dohledem (nebo s oběma typy podpory) svůj styl v oblékání a celkové úpravě vzhledu, být respektován při volbě svého vzhledu
			Obouvání, zouvání	Volba vhodné obuvi s ohledem na počasí, příležitost a celkový vzhled Nazouvání a zouvání obuvi, popř. s využitím vhodných pomůcek	

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
			Celková úprava vzhledu	Líčení/odlíčení Úprava vzhledu (např. při odchodu ven, před zrcadlem) Použití parfému	
			Posouzení, co je třeba nakoupit v souvislosti s péčí o vlastní osobu	Zhodnocení, zda má osoba k dispozici vhodné oblečení, obuv, kosmetiku, doplňky	
Osoba se pohybuje podle svých potřeb a zvyklostí Osoba kontroluje prostor kolem sebe, je v optimální poloze s ohledem na své potřeby a zdravotní stav	Samostatný pohyb	Změna polohy	Změny polohy na lůžku	Posazení na lůžku Změna polohy těla na lůžku Manipulování s polohovatelným lůžkem Manipulace s dekou a polštářem Podání věcí ze stolku (pití, kniha, kapesník apod.)	Mít k dispozici pomůcky/informace/ fyzickou podporu pro bezpečnou a komfortní změnu polohy
			Vstávání a uléhání na lůžko, usedání na vozík	Vstání z lůžka Ulehnutí na lůžko Přesun na vozík a na lůžko	Být respektován v rozhodování o způsobu podpory
			Stání a sezení	Stoupnutí si Sezení mimo lůžko	
			Polohovací a fixační pomůcky	Použití polohovacích a fixačních pomůcek	Mít podporu při vyhledání a používání pomůcek
		Manipulace s předměty	Přemísťování a manipulace s předměty denní potřeby	Přemísťování předmětů denní potřeby Manipulace se závěsy, žaluziemi, roletami apod.	Mít kontrolu nad svými předměty denní potřeby, být respektován v rozhodnutí, jak se s nimi má manipulovat
		Pohyb ve vlastním prostoru	Pohyb ve vlastní domácnosti	Bezpečný pohyb po místnosti, v domácnosti Otevření a zamčení dveří bytu nebo domu, domovní zvonek Zvládání bariér, klik, koberců, prahů, rohů	Mít k dispozici pomůcky/informace/ fyzickou podporu pro bezpečný pohyb ve vlastním prostoru, pro přizpůsobení vlastního prostoru svým potřebám
		Pohyb mimo domácnost	Chůze	Chůze po rovině Chůze po schodech	Mít k dispozici pomůcky/informace/ fyzickou podporu pro bezpečný pohyb mimo domov
			Pohyb mimo vlastní domácnost	Pohyb po domě a vyjítí z domu Pohyb mimo dům Znalost cesty Zvládání rizikových míst (přechody apod.)	
	Zajištění stravování	Zajištění potravin	Nákup potravin	Posouzení, jaké potraviny je potřeba nakoupit Uchování potravin Sledování data spotřeby	Mít k dispozici informace/slovní nebo, fyzickou podporu při nákupu, uschování potravin a sledování data jejich spotřeby

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
má zajištěnou stravu			Zajištění dodavatele stravy	Volba optimálního dodavatele stravy Volba optimálního veřejného stravování – restaurace, jídelny	Mít k dispozici informace důležité pro výběr optimálního dodavatele stravy, nebo veřejného stravování
		Příprava a příjem stravy	Příprava stravy	Příprava studených a teplých nápojů Příprava/vaření jídla Ohřívání stravy Podání jídla na talíř (servírování)	Mít informace/fyzickou/slovní podporu při přípravě jídel, nápojů
			Přijímání stravy	Napití Najedení Porcování stravy	Mít podporu – možnost najíst se/ napít se způsobem podle vlastního výběru Mít vždy jídlo připravené tak, aby nebylo obtížné ho sníst Mít k dispozici pomůcky pro usnadnění najedení/napití (např. zvýšený okraj talíře, speciální hrneček, odlehčený příbor atd.)
Osoba pečuje o svou domácnost podle svých potřeb a zvyklostí/má zajištěnou péči o svou domácnost podle svých potřeb a zvyklostí	Péče o domácnost	Domácnost	Úklid a údržba domácnosti	Umytí nádobí Uložení věcí Úklid lednice a mrazničky Běžné udržení pořádku – ukládání věcí na své místo Běžný úklid domácnosti (setření prachu, vytření podlah, úklid koupelny, WC) Udržení vnitřního pořádku ve skříních a v kuchyni Rozpoznání, jaké čisticí prostředky či vybavení je třeba do domácnosti koupit a schopnost tyto prostředky použít Péče o květiny – zalévání, přesazování	Mít podporu při péči o domácnost/ být respektován ve svých rozhodnutích jakým způsobem bude domácnost udržována
			Obsluha domácích spotřebičů	Obsluha pračky, trouby, lednice, mikrovlnné trouby atd.	
			Péče o oblečení a boty	Praní prádla Přepírání drobného prádla Sušení prádla Žehlení prádla Uložení prádla Drobné opravy prádla Čištění bot	Mít podporu při péči o oblečení a obutí/ být respektován ve svých rozhodnutích, jakým způsobem budou ošacení či obuv udržovány

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
Osoba je v kontaktu se společenským prostředím podle svých potřeb a přání			Péče o lůžko	Stlaní Převlékání lůžkovin	Mít podporu při péči o lůžko/být respektován v rozhodnutí, jak pečovat o lůžko
		Technická péče o domácnost	Udržení tepelné pohody v bytě nebo domě	Větrání Topení včetně zajištění topiva Obsluha karmy, radiátorů, či jiných spotřebičů pro zajištění tepla a teplé vody	Mít informace o obsluze spotřebičů, mít podporu při jejich obsluze, být respektován při volbě tepelné pohody v bytě
			Nakládání s odpady	Třídění odpadu – v případě zájmu Odnášení odpadu	
	Zajištění kontaktu se společenským prostředím	Orientace	Orientace v místě, čase, osobách	Orientace v čase (během dne, v týdnu, ročním období) Orientace ve vlastní domácnosti (nalezení WC, kuchyně apod.) Orientace mimo domov (ulice, zahrada, obchod apod.) Orientace v osobách (poznávání blízkých, pracovníků služby, lékařů apod.)	Mít možnost využít odbornou podporu při oslabení/ztrátě orientace Mít k dispozici nabídku pomůcek/ informací, které orientaci usnadní. Mít podporu při snížené orientaci v osobách
		Společenské kontakty	Navazování a udržování přátelských, sousedských a jiných vztahů	Kontakt s rodinou nebo blízkými Navazování/udržování partnerských vztahů Kontakt s přáteli, sousedy, spolupracovníky, kolegy	Mít možnost využít podporu potřebnou k navázání a udržování společenských kontaktů se znalostí a s respektem k danému omezení
		Komunikace	Schopnost srozumitelně se vyjádřit	Dostatečná slovní zásoba pro vyjádření vlastních potřeb a navázání kontaktu Schopnost alternativní komunikace, kterou lze vyjádřit potřeby a navázat kontakt	Mít podporu při rozvíjení schopnosti komunikovat – rozšiřovat slovní zásobu, vyjadřovat se způsobem, který je úměrný věku a ve společnosti obvyklý Mít podporu při nácviu a rozvíjení optimální formy alternativní komunikace
		Využívání běžných veřejných služeb	Využívání běžných veřejných služeb	Využívání pošty Využívání banky Navštěvování obecního úřadu, úřadu práce Navštěvování klubů, např. zájmových, knihovny Návštěva čistírny, opravny, servisu atd. Návštěva restaurace, kina, divadla	Mít možnost s event. fyzickou podporou dál využívat veřejné služby Mít informace o těchto službách a jejich možném využití

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
				Nakupování v obchodech (orientace, výběr a zaplacení zboží) Využití kadeřnictví, pedikúry, manikúry	Mít informace o dalších subjektech, které mohou zprostředkovat návštěvu sociálních aktivit (poradenství – kontakty na dobrovolnické a jiné subjekty)
Osoba se realizuje v práci/ve smysluplné činnosti Osoba tráví volný čas podle svých přání a potřeb	Seberealizace	Vzdělávání	Získání znalostí a dovedností	Doprovod do školského nebo jiného vzdělávacího zařízení Podpora při zvládání nároků vzdělávání	Mít možnost využít fyzickou podporu při návštěvě vzdělávacího zařízení Mít možnost využít podporu při organizaci studia, plánování splnění studijních povinností
		Pracovní uplatnění	Příprava na zaměstnání	Volba pracovního uplatnění a příprava na něj Hledání pracovního uplatnění, dobrovolnická činnost	Mít informace/podporu při přípravě na pracovní uplatnění (možnost návštěvy cvičného pracoviště, možnost informativní návštěvy možného pracoviště, podpora v nalezení motivace k práci) Mít možnost využít informace/podpory při hledání pracovního uplatnění, podpory při zajištění podmínek pro podnikání, např. živnostenský list
			Zaměstnání	Uplatňování práva na pomoc úřadu práce při hledání zaměstnání Docházka do zaměstnání	Mít možnost využít informace o možné dobrovolnické činnosti/využít podpory při výkonu dobrovolnické činnosti
		Oblíbené činnosti	Oblíbené činnosti	Znalost možností a umění naplánovat oblíbené činnosti Čtení Poslech hudby a mluveného slova Sledování TV, videa, DVD Používání internetu Ruční práce, výtvarné činnosti Uspokojení duchovních potřeb – návštěva kostela, farního společenství	Mít informace/mít fyzickou podporu při realizaci oblíbených činností Mít podporu při rozhodování, jak příjemně strávit čas Mít informace o možnostech

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
				Sportovní aktivity Jiné oblíbené činnosti – např. péče o zvíře, sběratelství	sportovního využití, o možnosti návštěv klubů, společenských akcí
Osoba ví, jak pečovat o své zdraví a bezpečí	Péče o zdraví a bezpečí (rizika)	Zajištění bezpečí	Opatření pro zajištění bezpečí	Přivolání pomoci Prevence pádu a zdravotních rizik spojených s onemocněním Využívání pomůcek, které zvýší bezpečí/ omezí rizika pádu, nebo rizika spojená s onemocněním	Mít k dispozici pomůcku např. mobilní telefon/mít informace o způsobu jak přivolat pomoc Mít dostatek informací o tom jak omezit rizika pádu a zranění Mít podporu při hledání a využívání kompenzačních a jiných pomůcek Mít podporu při rozpoznávání signálů, které avizují zhoršení zdrav. stavu, mít podporu při hledání preventivních opatření nebo opatření, která je třeba při zhoršení zdrav. stavu učinit
		Zdraví	Provedení jednoduchého ošetření	Použití leukoplastu, obvazu, pružného obinadla, dezinfekce atd. Zásobování lékárníčky prostředky k základnímu ošetření	Mít informace o postupech drobného ošetření
			Dodržování léčebného režimu	Zajištění potřebných léků Užívání léků v lékařem stanovené době Rehabilitace – např. dodržení doporučení fyzioterapeuta, včetně pravidelného cvičení Pití tekutin v dostatečném množství Dodržování diety Absolvování lékařských vyšetření Prevence zdravotních rizik Využití kompenzačních pomůcek (hole, berle, protézy, brýle, naslouchadla, apod.)	Mít podporu/informace o tom, co je třeba k drobnému ošetření Mít dostatek informací k rozhodnutí o návštěvě lékaře/dodržování léčebného režimu
		Zdravá výživa	Znalost zásad zdravé výživy	Znalost potravin, které prospívají/ škodí Znalost optimálního množství určitého jídla	Mít dostatek informací (poradenství) o zdravé výživě
		Podpora pečujících včetně nácviku zvládání péče o své	Orientace v situaci a možnostech řešení sloučení péče o blízkého s vlastními povinnostmi a potřebami	Orientace v situaci Informace o možnostech řešení situace, zdrojích pomoci a možnosti jejich využití Poradenství o úpravě prostředí, volbě vhodných pomůcek a postupů k zajištění péče a jejímu usnadnění	Mít dostatek informací pro zajištění péče o blízkého

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
Osoba ví, jak uplatňovat svá práva, jak předcházet riziku zneužití	Uplatňování práv a oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí	blízké *	Psychosociální podpora	Podpora psychické stability neformálně pečujícího Prevence syndromu vyhoření Podpora při zvládání obtížných situací při péči	Mít podporu při vyrovnání se s nároky péče
			Nácvik dovedností potřebných pro poskytnutí kvalitní péče pečujícími osobami	Nácvik vhodné péče s ohledem na zajištění bezpečí a snížení zátěže pro neformálně pečujícího Poskytnutí informací o dostupných zdrojích např. návody, instruktážní videa, kurzy pro neformálně pečující	Mít podporu při nastavení způsobu a péči o svého blízkého
		Finanční a majetková oblast	Hospodaření s finančními prostředky	Rozvržení příjmu tak, aby byly pokryty všechny platby Provádění úhrad spojených s bydlením Provádění úhrady daně z nemovitosti Provádění úhrady poplatků za telefon Provádění úhrady zdravotního a sociálního pojištění Provádění úhrady – jiné	Mít možnost využít informace/podporu při rozvržení příjmu a provádění úhrad (např. podpory při vytváření přehledu plateb a termínů splatnosti)
			Řešení dluhů a exekucí	Jednání s věřiteli Přijetí opatření k minimalizaci rizik plynoucích z dluhů (ztráta majetku, bytu apod.) Jednání s orgánem, který nařídil exekuci	Mít podporu při odpovědném řešení dluhů, hledání optimálního rozvržení finančních prostředků tak, aby dluhy mohly být uhrazeny Mít informace o speciálních službách, které se dluhovou problematikou zabývají
			Uzavírání smluv	Uzavření smlouvy o nájmu Uzavření kupní smlouvy (jiné než běžný nákup v obchodě)	Mít informace/podporu při uzavírání smluv Mít informace/kontakty na subjekty zabývající se touto oblastí (notář, advokátní kancelář, občanská poradna)
			Nakládání s majetkem	Převedení majetku Pronájem nemovitosti (bytu, nebo jeho části, domu, zahrady, chalupy atd.) Darování majetku Požádání o nenárokové dávky Uplatnění práva na hmotné zabezpečení ve stáří, v invaliditě (důchod)	Mít možnost využít informace o subjektech zabývajících se poradenstvím, realizací převodů, pronájmů nemovitostí Mít podporu při návštěvě, event. jednání s těmito subjekty Mít možnost využít informace o podmínkách nároku na sociální dávky a výhody, o podmínkách

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
					nároku na důchod Mít možnost využít podpory při návštěvě přísl. institucí, event. při jednáních s nimi
		Základní doklady	Platné osobní doklady	Zajištění platných dokladů (např. občanský průkaz, pas, rodný list, průkaz zdravotní pojišťovny)	Mít informace/mít podporu při vyřizování osobních dokladů, mít doprovod na přísl. instituce
		Účast na veřejném životě	Uplatňování politických práv	Účast na zasedání zastupitelstva Uplatnění práva volit Uplatnění petičního práva Uplatňování práva být členem politické strany	Mít možnost využít informace, event. podporu, při uplatnění politických práv, mít podporu při návštěvě přísl. míst nebo při vypracování písemných podání
		Ochrana práv	Ochrana před zneužíváním	Ochrana práv v oblasti sousedských, či občanských vztahů Uplatňování pomoci ombudsmana (proti rozhodnutí orgánu veřejné správy) Znalost kontaktů na pomáhající subjekty v případě zneužití, nebo ohrožení zneužitím Znalost kontaktů na pomáhající subjekty v případě domácího násilí nebo ohrožení domácím násilím	Mít možnost využít informace, event. podpory při ochraně svých práv, mít informace o subjektech, které pomáhají práva hájit, mít podporu při návštěvě institucí hájících práva, event. při jednání s nimi Mít informace o možné formě a rizicích zneužívání a způsobu, jak se mu bránit Mít informace o subjektech, které se ochranou před zneužíváním zabývají Mít informace/kontakty na subjekty, které se zabývají pomocí v případě domácího násilí
Osoba zajišťuje péči o děti odpovídající jejich věku a zdravotnímu stavu	Podpora rodičovských kompetencí	Péče o děti	Zabezpečení plnění školních povinností dětí	Docházka do školy Příprava do školy Kontakt se školou Využití navazujících služeb Schopnost zajistit zvýšenou přípravu na vyučování Zajištění podmínek pro přípravu do školy	Mít možnost využít informace/podpory při plnění rodičovských povinností spojených s docházkou dítěte do školy Mít informace o možnosti využít návazných služeb, o

Výsledná kompetence	Oblast potřeb	Téma	Potřeba uživatele	Co daná potřeba např. zahrnuje	Vysvětlivky
					kontaktech na ně, mít podporu při jejich návštěvě, event. jednání s nimi (např. pedagogicko-psychologická poradna, SVP, SPC, logoped)
			Zajištění péče o dítě v domácím prostředí	Zajištění odpovídající stravy Osobní hygiena dítěte Péče o malé dítě Zajištění smysluplného trávení volného času dětí	Mít podporu při péči o dítě/děti v domácím prostředí, mít informace/ kontakty na poradenské subjekty, návazné/speciální služby (např. raná péče) Mít možnost využít informace o možnostech trávení volného času pro děti

* Pozn.: Modrá označení upozorňuje na skutečnost, že základní sociální poradenství v daném tématu je osobní asistencí podporováno na základě rozhodnutí samotné služby v souladu s §37 odst. 5) Základní sociální poradenství poskytované sociálními službami podle § 39, 40, 44 a 46 může být poskytováno také pečujícím osobám v rozsahu činností poskytujících podporu pečujícím a činností, které spočívají v nácviku dovedností pečujících osob pro zvládání péče o osoby závislé na jejich pomoci. Tyto činnosti jsou pro účely financování sociálních služeb považovány za základní činnost.